

2022-12-06

Sametingets dnr 9.2.1- 2022-1507

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.sof@regeringskansliet.se (kopia)

Nästa steg – Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41)

Er beteckning: S2022/03277

Sametingets svar bör läsas utifrån de förpliktelser, som de av Sverige ratificerade konventionerna, Europeiska stadgan för landsdels- och minoritetsspråk (Språkstadgan) och Ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter (Ramkonventionen) innebär för det samiska folket. Samer är Sveriges urfolk och ingår också i gruppen nationella minoriteter.

Enligt Sametinget är det anmärkningsvärt att dessa konventioner som utmynnat i lagstiftningen, lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk inte har getts större värde i utredningen. I kapitlet om gällande rätt saknades ovanstående konventioner trots att Sveriges ratificering bidragit till en lagstiftning som ger samer särskilda rättigheter inom äldreomsorgen. Grundläggande i internationell rätt är likabehandlings- och icke-diskrimineringsprincipen. Den innebär att personer som tillhör en minoritet har samma rätt till sitt språk och sin kultur som personer som tillhör majoriteten. Utöver detta gäller ett särskilt skydd för urfolks och minoriteters kultur (där språket ingår).

Sametinget uppmanar att särskilt skydd för de rättigheter som samer fått genom ratificering av Ramkonventionen och Språkstadgan tillika minoritetslagen beaktas i kommande äldreomsorgslag.

Sametinget stödjer förslagets innehåll till en äldreomsorgslag som omfattar det som särskilt hör till äldreomsorgen.

1.1 Förslag till lag(2024:000)om äldreomsorg

Sametinget föreslår att utredningens förslag 25-27§§ ändras till 6-9§§ i lagen. Sametinget anser att bestämmelserna som handlar om nationella minoriteters äldreomsorg är av mer övergripande karaktär och behöver därför lyftas upp tidigare i lagstiftningen. Sametingets förslag enligt bilaga 1 medför förskjutning av utredningens numrering av paragrafer.

Det är i linje med utredningens uppdrag att tidigt i lagstiftningens lyfta upp samernas rättigheter inom äldreomsorg. Uppföljningar visar att efterlevnad av dessa rättigheter

behöver tydliggöras och skärpas. Att utredningens förslag anger dessa grundläggande rättigheter sist i lagstiftning kan signalera att det finns valbarhet i fråga, vilket kan bidra till att förminska samers rättigheter.

Sametinget anser att det är motiverat att de rättigheter som uppbärs av samer inom äldreomsorgen lyfts fram tidigt i lagen. Detta för att säkerställa förståelsen att det är i den efterföljande lagtext som dessa rättigheter ska förverkligas. Det är viktigt att de som utför äldreomsorg i praktiken förstår att samernas rättigheter ska framgå, beaktas och efterlevas som en integrerad del inom de andra föreslagna bestämmelserna; övergripande uppgifter (6 §¹), samverkan och samordning (7§), boende (8§), insatser (9 §), delaktighet, självbestämmande och information (13-15 §§), kontinuitet (16§), individuell planering (17-18§§), personer som vårdar närstående (19§), personal (21§) samt uppföljning (23-24§§).

Sametingets förslag (bilaga 1) till hur bestämmelser från nuvarande lagstiftning framgår i kursiverad text som förslag till äldreomsorgslag. Sametinget anser att då rättighetsbärarna är enskilda personer så ska det framgå tidigare i lagtexten (6-6a§§²). Paragraf 7 enligt Sametingets förslag består av utredningens förslag 6§, med tillägg av skrivning från nuvarande minoritetslag som handlar om kommuners åtagande. Paragraf 8-9§§ enligt Sametingets förslag är också kommuners åtagande vilket också bör framgå tidigt i lagstiftningen.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen(2009:724)om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Sametinget motsätter sig utredningens förslag att bestämmelser om samiska rättigheter inom äldreomsorgen upphör att gälla i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Sametinget föreslår att i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk(minoritetslagen) införs upplysningsbestämmelser om 6, 7, 8, 9§§³ enligt Sametingets förslag, bilaga 2.

Enskildas rättigheter inom äldreomsorgen är centrala i Ramkonventionen, Språkstadgan samt nuvarande lagstiftning. Det är därför viktigt att rättigheterna även framgår i minoritetslagen. Det ska även vara möjligt i framtiden att härleda rättigheternas uppkomst och få en förståelse för kontexten. Konsekvenserna att helt ta bort skrivningen om äldreomsorg i minoritetslagen kan bidra till ett osynliggörande och ifrågasättande av legitimitet.

7.3.17 Nationella minoriteter och minoritetsspråk

Se ovan 1.5

---

¹ Numrering enligt utredningens förslag

² Numrering enligt Sametingets förslag, bilaga 1

³ Numrering enligt Sametingets förslag, bilaga 1

Medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tf. kanslichef Lars-Ove Sjajn med enhetschef för minoritetspolitiska uppdraget Ellen Omma som föredragande. I handläggningen har också handläggare Marie Louise Allas medverkat.

Lars-Ove Sjajn

Ellen Omma

Bilaga 1

Nuvarande lagtext i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, §§ 18-18a-18c och av Sametinget föreslagen lagtext i förslaget om äldreomsorgslag, 6-9§§

Nuvarande lydelse i nuvarande lagstiftning

18 § En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska

18 a § En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Detsamma gäller för en kommun som ingår i ett förvaltningsområde för ett visst språk vad gäller övriga språk 42 SOU 2022:41

18 b § Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 18 och 18 a §§ beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

18 c § Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådan service och omvårdnad som anges i 18 och 18 a §§. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

Av Sametingets föreslagen lydelse i förslag till äldreomsorgslag

Nationella minoriteter

6 § *En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska.*

6 a § *En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Detsamma gäller för en kommun som ingår i ett förvaltningsområde för ett visst språk vad gäller övriga språk.*

Övergripande uppgifter

7 § Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre personer samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område. Kommunen ska planera sina insatser för äldre personer. I planeringen ska kommunen samverka med regionen samt andra samhällsorgan och organisationer.

Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i äldreomsorgens omvårdnad.

8 § Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 6 och 6a §§ beakta personers behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

9 § Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådan service och omvårdnad som anges i 6 och 6a §§.

Bilaga 2

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen(2009:724)om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Nuvarande lydelse

18 § En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska

18 a § En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Detsamma gäller för en kommun som ingår i ett förvaltningsområde för ett visst språk vad gäller övriga språk 42 SOU 2022:41

18 b § Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 18 och 18 a §§ beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

18 c § Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådan service och omvårdnad som anges i 18 och 18 a §§.

Av Sametingets föreslagen lydelse

18 § Rätten för enskilda att erbjudas äldreomsorg av personal som behärskar finska, meänkieli eller samiska, helt eller till väsentlig del, regleras i 6-9§§ äldreomsorgslag.